

Stichting Papua
Cultureel Erfgoed

DO / 140 / 47

Lichtstralen op den Akker der Wereld.

III.

BEELDEN UIT HET ZENDINGSLEVEN
OP NIEUW-GUINEA. :: :: ::

DOOR

J. L. VAN HASSELT,
Oud-Zendeling.

J. Held

Het Manuscritboek in de
Opels. Praai - Indonesië"

Uitgenoodigd om in de „Lichtstralen” iets mee te deelen over de zending op Nieuw-Guinea, voldoe ik daaraan gaarne. Is het mij eene weemoedige gedachte, dat ik mijn zendingswerk heb moeten neerleggen, elke gelegenheid om 't zij mondeling of schriftelijk te getuigen van de genade Gods, die ons het voorrecht schonk onder die wilde Heidenen het Evangelie te kunnen en te mogen verkondigen is den zending en niet minder den oud-zending recht welkom. Immers, ook daardoor kan kennis van en belangstelling in deze Missie méégedeeld en opgewekt worden. 'k Stel mij voor niet veel over land, volk, zeden en gewoonten meé te deelen, ofschoon 't uit den aard der zaak niet geheel daaraan ontbreken zal, maar meer bepaaldelijk de ervaringen uit eigen zendelingsleven. Ten overvloede verwijs ik naar een vroegeren jaargang der „Lichtstralen,”¹⁾ waarin Br. METZ uitvoerig sprak over voorkomen en zeden der Papoea's. — Toen kon nog niet gesproken worden over den heerlijken zegen waarvan *nu* de zending aldaar mag gewagen. 'k Kom daar later op terug. Eer ik u herinner aan den Dag des Heils, die nu aangebroken is, moet ik u iets meédeelen omtrent den donkeren nacht, waarin dit volk verkeerde, ook nog jaren nadat de Evangelieprediking reeds begonnen was. Nieuw-Guinea heeft *lang*, zeer *lang* gewacht eer de stem des Goeden

1) „Iets over het volk en de Zending van Nieuw-Guinea” 3de en 4de aflevering van den 9den Jaargang.

5.14
1
C

Herders gehoord werd, eer men het maaksel zijner handen wegwierp om te gelooven in den „Eenigen Waarachtigen God en in Jezus Christus, dien hij gezonden heeft”; evenwel, ook in die nachtelijke duisternis ontbrak het niet ten eenenmale aan licht. Enkele bewijzen van de werking van Gods Geest wensch ik u te verhalen.

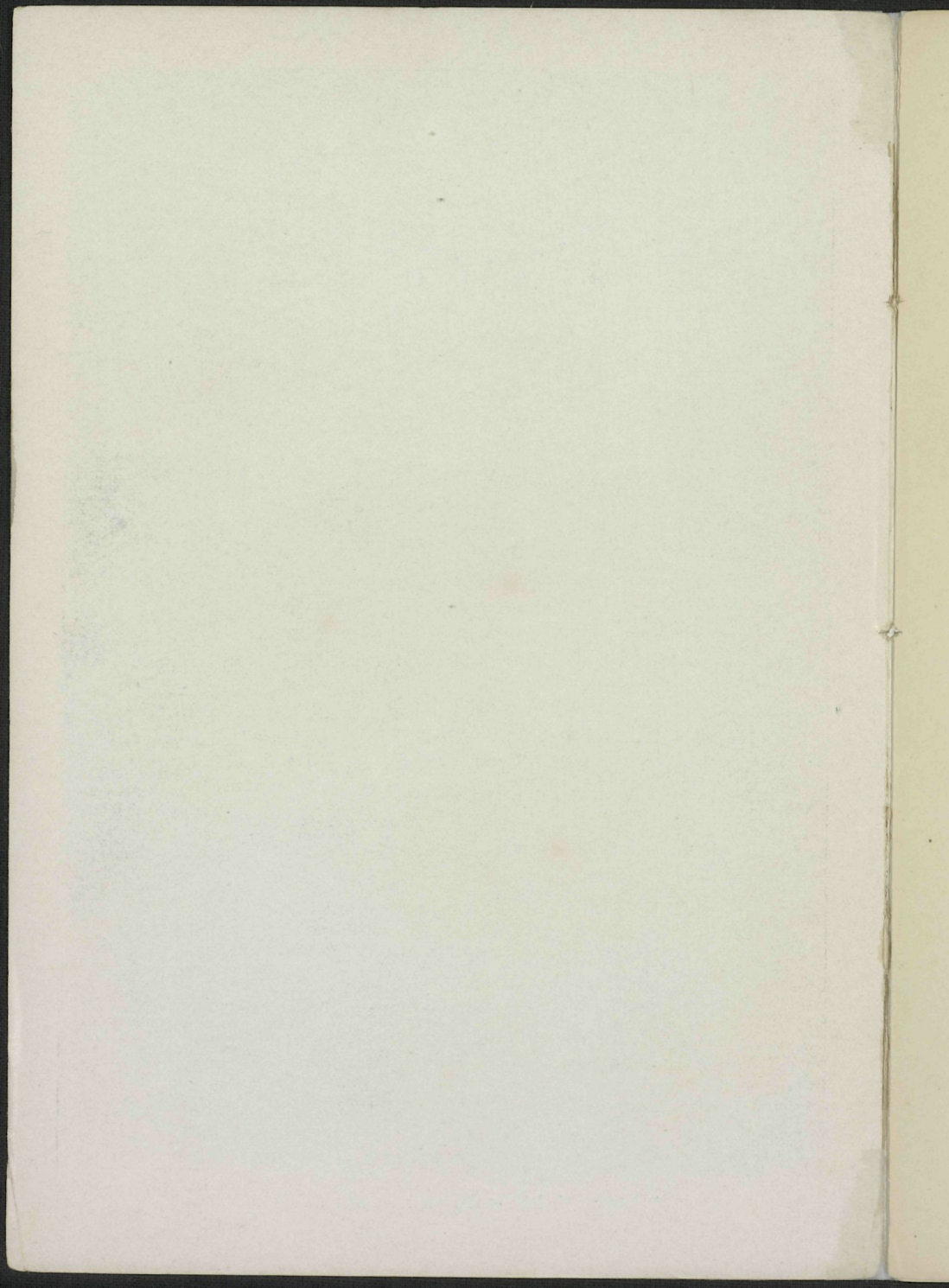
Den 18den April van 't jaar 1863 bereikten wij de Doreh-baai. Br. OTTOW was 't vorige jaar overleden; op Mansinam werkte Br. GEISSLER die met hem de zending begonnen was. Mijne vrouw en ik vestigden ons aan den vasten wal en woonden voorloopig in bij de familie JAESRICH. Deze Br. en Z. waren een paar jaar geleden op Doreh gekomen en nu had Jaesrich de werking van zijnen ontslapen Br. overgenomen. Al spoedig stelde ik mij beschikbaar om het schoolonderwijs over te nemen, wat te gretiger werd aangenomen daar de B.B. hun tijd geheel wenschten te besteden aan het nazien en verbeteren van de woordenlijst, waarmeê Br. OTTOW reeds begonnen was. — De opkomst der kinderen was zeer ongeregeld en de leermiddelen gebrekkig, toch had ik er het voordeel van, al was 't langzaam, met de taal bekend te worden; wat mij goed te pas kwam, daar na een groot jaar Br. JAESRICH wegens gezondheidsredenen naar Ternate vertrok en elders geplaatst werd. Na zijn vertrek kwam een man terug van wien ik veel gehoord had. Hij had den titel van „soeroehan” en was een Hoofd. Br. OTTOW had reeds hoop gekoesterd hem nog te doopen. De pokkenepidemie had hem met zijne familie doen verhuizen naar 't afgelegene Amberbaken. Na drie jaren verblijf aldaar kwam hij terug. Ofschoon reeds vrij bejaard, was hij nog flink en levendig. Wij waren na kennismaking spoedig vertrouwd. Weldra merkte ik bij hem veel meer belangstelling in de prediking des Evangelies dan bij 't volk

aan-
aar-
den
prak
van

de
; op
ling
den
AES-
Do-
nen
mij
wat
ge-
ete-
be-
ge-
het
l te
root
ate
van
had
row
ook-
aar
laar
hij
oe-
ng-
volk

Zending J. L. VAN HASSELT en zijn huisgezin.

in 't algemeen, ook was hij tegenover ons veel hartelijker en vriendschappelijker dan zijne stamgenooten. Op eigenaardige wijze kon hij zijne gedachten toelichten. De Papoea houdt van aanschouwelijkheid, zooals trouwens de Oostersche volken alle. Zoo zat ik op zekeren avond met onzen vriend aan 't strand. Het gesprek liep over opstanding en eeuwig leven. De oude man nam een verwelkt boomblad en zeide tot de omstanders: „Mijn lichaam is gelijk aan dit verdorde boomblad, ik zal ook spoedig sterven.” Toen ik hem nu vroeg, of hij ook geloofde dat Jezus voor zijne zonden had betaald, zoodat hij niet meer voor den dood behoefde te vreezen, antwoordde hij met levendigheid: „Ja, ja! ik geloof; bidden kan ik niet, maar van *binnen*, van *binnen* voel ik het.” Nu nam hij twee houtjes, legde die naast elkander en begon den omstanders duidelijk te maken, dat er twee wegen zijn, waarvan de een leidt ten hemel, de andere naar de hel; de eene weg bracht bij Jezus, de andere bij den duivel. Hij voor zich wilde den weg naar den hemel bewandelen.” Tijdens mijn tijdelijk vertrek naar Ternate is hij door Br. GEISSLER gedoopt, wyl zijn hooge leeftijd en ziekelijkheid deed vreezen, dat zijn levensdraad wel eens spoedig kon worden afgesneden. Bij mijne terugkomst vond ik den ouden man nog in 't land der levenden. 'k Was overgeplaatst naar het eiland Mansinam, daar kwam hij mij nog vaak opzoeken en nog veel kon ik met hem spreken over den Heer, dien hij nu had beleden en tot wiens gemeente hij nu behoorde. In zijn laatste ziekte bezocht ik hem menigmaal. De laatste maal, 't was één dag voor zijn sterven kon hij niet meer tot mij spreken. Ik bad met hem en zijn hartelijke handdruk toonde, dat hij mij nog kende. De familie stond toe, dat hij op Christelijke wijze begraven werd en zoo was dan „Johannes”,

dit was zijn doopnaam, de eerste Christen van Doreh. Dat een zoo groot getal zijner stamgenooten zijn voorbeeld zou volgen en dat ook Mansinam in dien zegen zou deelen, neen, dat konden we toen nog niet denken. Wel was er hier en daar nog een belangstellende, maar over 't geheel was 'teen „zaaien op hope" en liet de dageraad zich nog wenschen, al kwam er toch wat meer kalmte en werden de „sneltochten" van Mansinammers en Doreezen minder.

Meerdere hoop gaf de vestiging van den zendingspost Meos Waar, nieuwe spelling „War", door den zendeling *BETHEL* genoemd, eiland in de nabijheid van Roon, eenige dagen roeiens van de Doreh-baai. We keeren weer naar Mansinam terug, maar willen daar eerst eens rondzien. — De eerste maal, dat ik van dit „Watereiland" melding vind gemaakt is in een reisverhaal van wijlen Br. *GEISSLER* die een op Wandammen teruggehouden en gevangene, een schipbreukeling wilde bevrijden. Reeds had hij drie der ongelukkige matrozen van een Hamburgsch schip kunnen loskopen, maar nu de vierde? Hij schrijft: „Mijne Mansinammers weigerden mij naar Wandammen te brengen wijl zij met dien stam in vijandschap leefden. Wat stond mij nu te doen? Ik deed voorstellen aan de lieden van Wariap, die eindelijk toestemden. Nu zond ik mijne bijhebbende manschappen met de drie geredde schipbreukelingen naar huis en zette mijn tocht voort om den vierden machtig te worden. Wij brachten het echter slechts tot Meos Waar, waar wij door tegenwind werden opgehouden. Hier kregen wij na tien dagen tevens gebrek aan mondkost en waren genoodzaakt bij de Meos Waren, die alweer met de Wariapers in oorlog waren, levensmiddelen te zoeken. Een tolk werd afgezonden tot de bevolking, die den volgenden dag ten strijde toegerust en tot de tanden gewapend opkwam,

een kring vormde om de baai waarin onze prauw lag en ons vergunde te landen. Wij hadden slechts twee geweren en een pistool tot onze verdediging. Wij moesten ons op genade of ongenade aan deze verklaarde vijanden van mijn geleide overgeven. Het was een schrikwekkende aanblik. Eindelijk waren wij zoover de baai ingeroeid, dat zij ons van weerszijden en van voren in hun bereik hadden en slechts ieder een pijlschot behoefde te lossen om ons allen kinderen des doods te maken. Wij naderden de kust, eindelijk lagen wij stil; zij bleven onbewegelijk en stom, mijne lieden evenzoo. Ten laatste grijpt het hoofd der Wariappers moed en stapt aan wal. Ongerust staarde ik hem na. Hij bleef zwijgend staan en niemand aan de andere zijde sprak een woord. Eindelijk waagde ik het zelf. Nu opende zich spoedig aller mond. Het was de zendeling, de Pandita, dien men in mij zag en met welwillendheid bejegende. Nu gaven wij het doel onzer reis te kennen en deelden hun mede hoe dringend wij aan spijs behoefte hadden. Aanstonds werd aan onze wenschen voldaan. De Heer, de Opperbestuurder keerde hier alles ten beste en hield de gevaarlijke vijanden in toom. De wapenen werden afgelegd en onze verdere reis op den volgenden dag bepaald."

Tot zoover 't reisverhaal van Br. GEISSLER, dat een eigenaardig licht werpt op den toestand van dien tijd. Meos Waar heeft zoo'n groot aantal mannen niet, maar een bevriende stam, ik meen Wandammers, was juist aanwezig. Overigens waren de Meos Waren, een kleine stam, niet zoo oorlogszuchtig, maar werden juist daarom door sterkere stammen aangevallen, een toestand die geduurd heeft, totdat er voor eenige jaren Bestuur op *ons* Nieuw-Guinea gevestigd werd. Sedert zijn de sneltochten zeer verminderd en kan de bevolking zich in veiligheid verheugen.

Hier vestigde zich de zendeling MOSCHE in Januari 1867. Na 't overlijden mijner echtgenoot in Juli van datzelfde jaar gaf ik gehoor aan de uitnoodiging van Br. MOSCHE om eenigen tijd bij hem te komen. Ik was verwonderd over den voortgang, dien de zending in den korten tijd der vestiging hier reeds gemaakt had. De Heidensche feesten, dat kruis voor de zendingen van Doreh en Mansinam, waren hier zeer spoedig verdwenen. De opkomst des Zondags in de kerk en in de week de deelneming aan de school was betrekkelijk groot. De bevolking was zachter en beter te leiden dan onze vrienden in de Doreh-baai. — Zoo werd dan ook de morgengodsdienstoefening elken dag te 6 ure trouw bezocht. Later is deze dienst op alle posten ingevoerd. Het is een zeer goed middel ter Evangeliesatie en geeft voor de christenen *wijding* aan elken dag. Gemeenschappelijk bijbellezen en gebed in eigen huis, zoover zijn we nog niet en daarom is deze dienst, die een meer huiselijk cachet draagt, zoo recht goed. Een gesprek van den zendeling met Mandami, een schooljongen geeft ook een proeve, dat ook de Papoea het Evangelie, naar zijn behoefte meêgedeeld wel begrijpt, als hij 't begrijpen *wil*. Naar aanleiding van een toespraak over den rijken man en Lazarus vroeg de zendeling aan Mandami waar hij zou komen als hij stierf? 't Antwoord was: „In den hemel”. „Weet gij dat zeker, vroeg M. want gij weet wel, dat zij alleen in den hemel komen, die in den Heer Jezus gelooven”? waarop Mandami antwoordde: „Ik geloof in den Heer Jezus”. „Bidt gij ook dagelijks tot Hem”? „Ja, dagelijks”. „Goed, maar gij moet ook alle zonden haten, niet liegen enz.” „Neen, ik lieg niet meer; — ik haat den duivel. „Eert gij ook uwen vader en uwe moeder, en volgt gij gaarne hunne bevelen op?” Hier aarzelde hij en Mosche wilde hem voor de geheele school niet verder uitvragen. —

Jammer, dat reeds in April des jaars 1868 de zendeling overleed. Bij zijne ziekte en overlijden toonden deze natuurkinderen eene belangstelling en hartelijkheid die meer beschaafden ten voorbeeld kan strekken. — Zijn vroegtijdig sterven en kort daarna de aanval op eenige Meos Waren, die GEISSLER naar Mansinam gebracht hadden, deden geen goed aan 't pas, nog nauwelijks begonnen zendingswerk, zoodat de zendeling, die den overledene opvolgde met meer bezwaren te kampen had. Br. RINNOOY moest om gezondheidsredenen Meos Waar na een paar jaren verlaten. Sinds stond de post ledig, maar toch werd de band niet geheel verbroken. Nog altijd toonden zij hunne gehechtheid aan mijne tweede echtgenoot; en toen er nu meer veiligheid kwam, kon ook weer eens aan hervatting van 't zendingswerk gedacht worden. Thans is er een inlandsch onderwijzer met zijne vrouw, reeds zijn enkelen gedoopt en bestaat er goede hoop voor de toekomst. De zending staat onder toezicht van Br. STARRENBURG te Roon; Zr. JENS, dochter van wijlen Br. MOSCHE heeft hier ter plaatse een naaikrans opgericht, waarvan de bedoeling is de zending op Meos Waar zoo veel mogelijk ook stoffelijk te steunen. Ook met het oog op die Missie mag men wel zeggen: „de Heer laat niet varen de werken Zijner handen.”

En dat mogen we ook zeggen van meer dan een die nog vóór de algemeene opwekking, waar wij ons nu in verblijden, door Gods genade was aangeraakt. Ik denk aan BEKO, die van 't Heidendom tot het geloof in den Heer werd gebracht. Hij behoorde tot de hoogere caste, want al behoeft men onder dit woord niet te verstaan de scherp belijnde caste van de Hindoe's, ook hier onder deze nagenoeg naakte bewoners van Nieuw-Guinea is ook nog verschil van hoog en laag. Jaren geleden was hij in de

Zondagsche namiddagcatechisatie. Hij liet een gulden vallen. Die gulden had hij meegebracht „voor den Heer Jezus”. Deze eigenaardige uitdrukking, meer gebruikelijk bij de Papoesche Christenen beteekent, dat 't geld is voor 't zendingsbusje. Nu had BEKO geluk gehad met zijn vogels, de paradijsvogel heeft groote waarde in den handel, en van die winst stond hij nu dit af. — Hij kwam dikwijls bij ons en ik hoopte dat hij zou komen leeren, doch de tegenstand zijner bigot Heidensche familie, vooral van het dorps hoofd, den *Singhadji* hield hem terug. Na onzen terugkeer in 1879 kwam hij dan toch. Hij was ernstig ziek en tot zijne vertroosting zeide hem AIRY, een soort tooverdokter „och, BEKO ga maar eerst dood, ik zal je wel weer levend maken.” „Ja, AIRY, (was zijn antwoord), dat hebt ge onlangs ook gezegd toen die vrouwen stierven, maar waar zijn ze, zij liggen in hun maten te vergaan.” Tot recht verstand zal ik straks nog even op deze toovenaars terug komen. BEKO verliet zijn kampong en werd opgenomen in 't gezin van DAVID en LYDIA, inlandsche Christenen, de eerste een Sahoerees en zijne vrouw een Papoesche. Daar waren wij in de gelegenheid hem geneesmiddelen te geven en had hij eene goede verpleging. De Heer zegende de behandeling en hij genas.

Daar kwam BEKO ons op zekeren Zondag na de Godsdienstoefening bedanken; wij waren verwonderd, want 't is anders de gewoonte niet der Papoea's om zulks te doen. Zijne familie had hem afgeraden om bij den zendeling hulp te zoeken, doch zijn woord was: „Al zou ik ook onder een boom gaan liggen sterven, ik ga naar den toean medicijn vragen”. Ik verheugde mij, dit vernemende, dat de Heer zijn zegen geschonken had over onze behandeling en wekte hem op om beslist den Heer te dienen en zich

door zijne familie niet van de waarheid te laten aftrekken. Die belofte heeft hij gehouden, hij verliet na korten tijd met zijn vrouw zijn dorp en trok tijdelijk in bij David. Beiden kwamen nu ook leeren voor belijdenis en doop. Zijn vrouw aarzelde, doch toen ik haar den dag, nadat eene doopsbediening had plaats gehad nog eens vroegde: „Wilt ge ook uw hart niet aan Jezus geven?” was 't antwoord: „Doe ook mij wat ge Zondag in de kerk gedaan hebt”.

Zij werden gedoopt op den 29sten April, den dag waarop de eerste zendelingen der Utrechtsche Zendingsvereniging in 1862 werden ingezegend tot het heilig werk der zending. Van 't drietal was ik de éénig overgeblevene. Tegelijk met hem werden nog drie Papoea's gedoopt. Ik sprak over Hand. 4:12 tot trouw aan den Heiland, dien zij beleden hadden en in Wiens Naam zij zouden worden gedoopt. Zij ontvingen den naam van AQUILA en PRISCILLA, ook werd hun jong kind tegelijk gedoopt. — De doopsbediening had bij de bevolking nog al opzien en ongenoegen verwekt. De doop der anderen was in de oogen der stamgenooten van minder beteekenis, d. w. z. die hoorden niet tot „de grooten in den lande”, dat waren „kleine luiden”, maar bedenkelijker was het, dat nu ook reeds de aanzienlijken van de *adat* afvielen. Al aanstonds hadden een paar vrouwen een bezoek gebracht aan de ouders van PRISCILLA, Windesiërs, die er weinig begrip van hadden wat er nu eigenlijk met hunne dochter gebeurd was. „Nu, zoo zeiden de bezoeksters, zou er wel spoedig iemand in de familie sterven; dat een *man* zich liet doopen en kleeren droeg kon er nog door, maar dat eene vrouw het deed, daar moest een ongeluk op volgen”. PRISCILLA antwoordde: „Als iemand van de familie spoedig sterft, zal het niet zijn omdat ik gedoopt ben, maar omdat gij hem vergiftigd hebt”, en de opmerking van AQUILA

was: „Ik stoor mij niet aan uwe praatjes, toen ik ziek was, hebt gij mij laten liggen en hebben de Christenen mij geholpen. *Ik* volg de Zendingen, doet gijlieden wat gij wilt”.— AQUILA is ook van veel invloed geweest bij het oprichten van den Zendingspost Windesi. Zijne vrouw was van die plaats en AQUILA was er zeer gezien. Hare zuster is ook een Christin, zij heet CATHARINA. PRISCILLA is niet oud geworden. Zij stierf na eenige jaren aan een uitterende ziekte. Niettegenstaande hare krankheid ging zij toch nog naar buiten om mijne vrouw te begroeten, toen deze terugkeerde van de reis naar Batavia, waar zij ons jongste zoontje gebracht had aan boord van de mail. Zulke blijken van hartelijkheid vindt men wel eens meer bij de Papoesche Christenen. Zoo liet een jonge teringzieke vrouw, door hare moeder ondersteund, zich naar mij toebrengen, toen ik wegging om afscheid van mij te nemen. De weg was een half uur lang. In hare ziekte had PRISCILLA veel behoefte aan toespraak en gebed. Zij wenschte bijbelsche platen in haar ziekekamer, inzonderheid de kruisiging.

Dat platen inzonderheid uit de lijdensgeschiedenis des Heeren en de prediking van het lijden en sterven des Heeren indruk maken heb ik meermalen ondervonden. Toen ik tijdelijk te Ternate wegens ziekte vertoefde, schreef mij mijne vrouw: „ERNESTINA zat Zondagavond bij een plaat, voorstellende „de afneming van 't kruis” een tijdlang in diep nadenken; eindelijk zeide zij: „En dat voor *mijn zonden*”, terwijl de tranen haar in de oogen stonden. Ja, Golgotha draagt vrucht ook voor de Papoea's. — PRISCILLA beleed, dat ze eene groote zondares was, maar vast geloofde, dat Jezus ook voor haar zijn bloed gestort had. Meermalen had ik haar bezocht en met haar gebeden; daar werd ik op zekeren nacht geroepen om nog eens

met de stervende te bidden. — Ja, zij was stervende en toen ik geeindigd had, was zij niet meer, onder 't gebed heengegaan. Toen ik het sterfhuis verliet, trof mij de diepe stilte van den tropischen nacht, eene stilte, niet ontwijd door 't gegil en gejoel van Heidensche feesten. De maan goot haar zilverlicht over bosch en zee en ik dacht aan 't woord van den Profeet: „De zon zal u niet meer zijn tot een licht des daags en tot een glans zal u de maan niet meer lichten, maar de Heer zal u zijn tot een eeuwig licht en de dagen uwer treuring zullen een einde nemen”.

Niet lang na haar sterven trof AQUILA een nieuw verlies. Drie dochtertjes had PRISCILLA achtergelaten. De middelste, LOUISE was haar naam, ongeveer acht jaar oud, stierf na een paar dagen ziek te zijn geweest aan hevige koorts. Den avond voor den nacht toen haar laatste ziekte uitbrak, zat zij nog op den schoot mijner vrouw en zong met haar No. 73 uit den bundel „Voor school en huis” op de wijze van: „Dat ik Jezus toebehoor” door mijne vrouw vertaald in 't Noefoorsch, meer concreet: „Dat ik Jezus' schaapje ben”. Merkwaaardig, dat 't kind zoo dikwijls over haar ontslapen moeder sprak in de laatste dagen en 's morgens een roosje gaf aan mijne vrouw, dat ze geplukt had van moeders graf. De Goede Herder heeft dit schaapje spoedig tot zich genomen. AQUILA was niet thuis toen dit sterfgeval plaats had, maar kwam nog tijdig ter begrafenis. Hij was diep bedroefd en ging na de begrafenis naar zijne kamer. Hij had een strijd te strijden, welken degenen, die zelf treffende verliezen ondergaan hebben zullen begrijpen, doch ook de Christen, die voor zulke beproevingen nog gespaard is. De Heer heeft hem kracht gegeven om ook dit verlies als Christen te dragen. De verzoeking bleef

niet uit, zoo als men denken kan. De Heidenen zeiden: „Wat heb je nu, je vrouw gestorven, je kind gestorven, kom tot ons”, waarop AQUILA antwoordde: „Stel, mijn vrouw en mijn kind zijn in een mooie verlichte kamer, zal ik buiten blijven staan in het donker? Neen, ik wil er ook in, maar als ik tot jelui terugkeer kom ik er nooit”. De beteekenis van 't beeld behoef ik niet weer te geven, wel?—Na weinige jaren is ook hij heengegaan, wij hopen hem en de zijnen weer te vinden in die «mooie, verlichte kamer», om dat beeld nog eens te gebruiken. Hij had ook zijne zonden en gebreken, toch mogen we gelooven, dat zijn einde vrede is geweest in Jezus' schuld-uitdelgend bloed.

De overgang van AQUILA is nog op eene wijze tot zegen geworden voor de zending, dien wij toen nog niet konden denken. Tegen 't midden van 't jaar 1891 kwam te Mansinam een handelaar in dienst der N. G. Maatschappij. Deze heer bracht o. a. kostbare ringen mede. Wij kochten er geen van, maar hoorden, niet tot onze tevredenheid, dat AQUILA er twee gekocht had. Niet lang daarna wordt een aardige jongen ten verkoop aangeboden. AQUILA wilde hem gaarne vrijkopen, als kind aannemen en dan hadden AMALIA en LYDIA (de laatste *nu* ook overleden) een broeder. De prijs was evenwel te hoog; reeds zijn de handelaars vertrokken, daar denkt hij aan zijne ringen, roeit ze achterna en nu wordt de koop gesloten. WILLEM, zoo werd het jongetje bij zijn doop genoemd, komt ter school en leert goed, zóó, dat ik denk, wellicht zal hij naar 't Seminarie te Depok gezonden kunnen worden, dan kan hij later als onderwijzer of evangelist onder zijn volk werkzaam zijn; dat wenschte ik te meer, omdat ik wel bespeurde, dat er wat goeds in den jongen was. Toen mijn zoon naar Holland vertrok, nam hij hem meê en

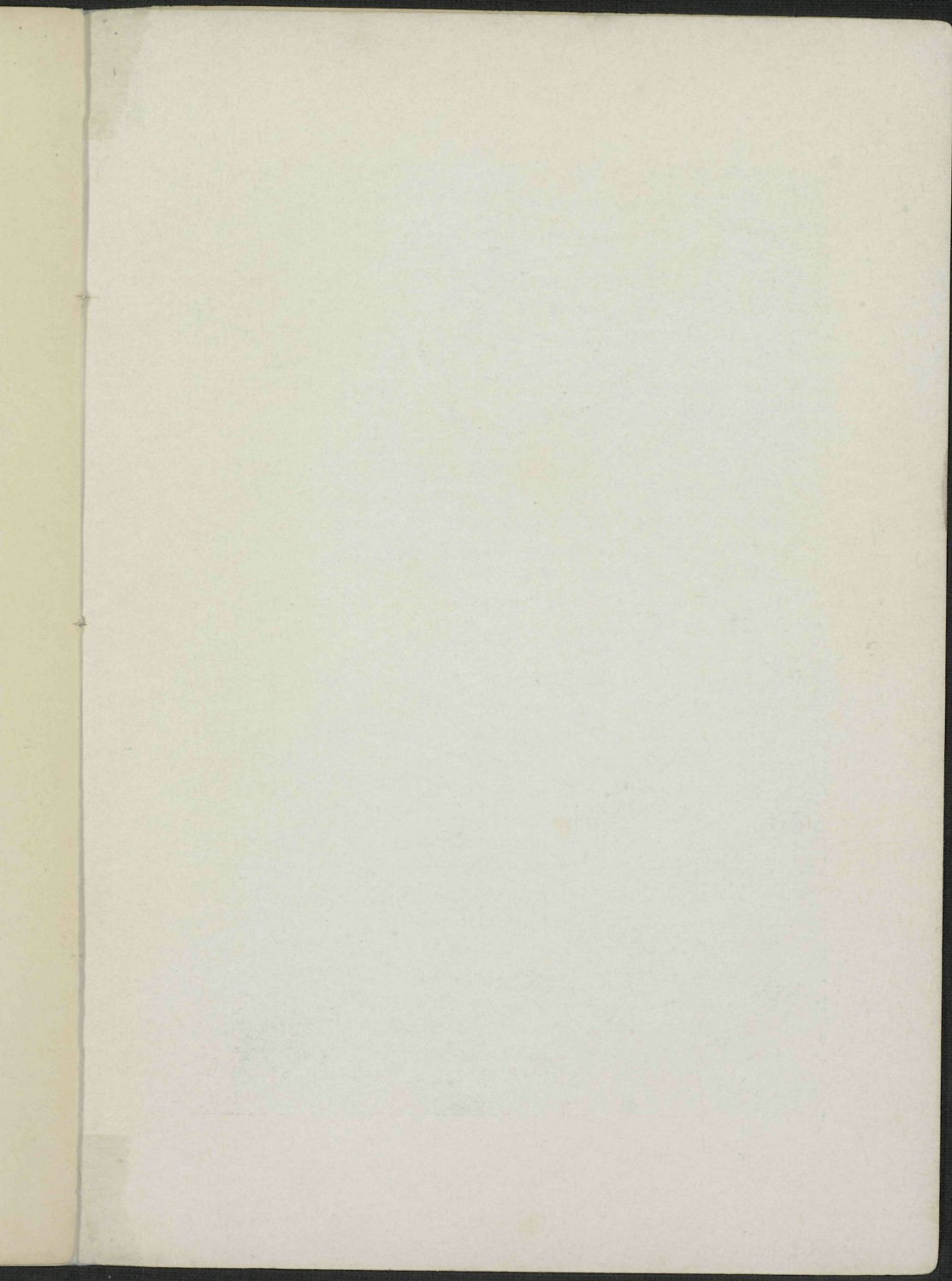
wij ontvingen steeds goede berichten van WILLEM en recht hartelijke brieven. Hij is teruggekeerd met goede getuigenissen van de H.H. DE HAAN en IKEN en voorloopig werkzaam op Doreh. In dit geval zien we ook weer 't Godsbestuur in wat men zoo noemt toevalligheden. Maar voor den Christen is er geen *toeval*.

Nu nog een enkel woord over de toovenaars, die volgens *hun zeggen* dooden kunnen opwekken, oude menschen verjongen door ze te plaatsen in den damp van een door hen aangestoken vuur; 't veranderen van hout in geweren, opvisschen van rijksdaalders en blauw katoen en wat dies meer zij. Dat deze dienaars van den vorst der duisternis, die 't liegen van hun „vader” geleerd hebben, onze felste tegenstanders *zijn*, of mag ik, met 't oog op de heerlijke verandering schrijven *waren?*, is makkelijk te begrijpen. In den tijd van Br. GEISLER gebeurde het, dat zoo'n toovenaar aan 't volk vertelde, dat hij zijn gestorven vrouw zou levend maken. De vrouw lag in 't graf — maar was niet dood. Men had een comediestukje opgezet. De vrouw was als dood in een mat gewikkeld, onder gehuil en gejammer naar 't graf gebracht, en daar verzorgde haar man haar van eten en drinken, liefst 's nachts, maar de schrik was er ingebracht, zoodat geen twijfelzuchtigen kwamen gluren of loeren in de nabijheid van dat spookerige graf. Na een paar dagen vertoonde de aartsbedrieger zijne „opgestane” vrouw aan 't volk en nu was 't feest vieren en pret maken zonder eind. Naar den zendeling luisterde niemand meer. GEISLER ging op reis en terugkeerende was de toestand geheel anders, de pokken waren uitgebroken en ziekte en dood heerschten. — Tijdens mijn werk op Doreh vernam men van een dergelijken toovenaar op Wandammen. Lieden van Mansinam, die een kind verloren hadden gingen tot

hem en vroegen hem of hij dat jongetje levend kon maken. Jawel, dat ging wel, maar eerst betalen. Dit deden ze; hij gaf hun dan ook een kind, zoowat van den leeftijd van 't gestorvene. „Maar, dat is ons kind niet, zeiden de ouders, ons kind was anders.” „Als ik ze levend maak, worden ze allen zoo,” was 't antwoord van den leugenprofeet en daarmede konden ze heengaan.

'k Zou nog meerdere staaltjes kunnen vertellen; maar 'k denk 't is genoeg. Gelukkig, dat de invloed dezer bedriegers ook zeer gedaald is, nu rechtstreeksch Bestuur is gevestigd, en, nu 't Christendom zegepraal op zegepraal behaalt, deze werken der duisternis bestraft zijnde in kracht verminderen en laat ons hopen, met ander bijge-
loof weldra tot het verledene zullen behooren. Ja, een heerlijke dag is voor Nieuw-Guinea aangebroken. Toen ik in December 1907 Mansinam verliet, heenging en plaats en werkkring overgaf aan mijn zoon, merkte ik wel dat er verandering kwam, *verandering ten goede*, doch dat die verandering zoo snel zou doorwerken en niet alleen de zendingsposten, maar ook vergelegen eilanden, bewoond door woeste stammen, waar nimmer een zendingspost gevestigd was, dat ook die in den zegen der opwekking zouden deelen, neen, dat was meer, dan ik, dan een onzer zou hebben kunnen of durven verwachten.

Nu, schrijft mijn zoon, is op Mansinam 't Heidendom in de *minderheid*; reeds noemde hij mij in een vroeger schrijven namen van personen, die ik nooit dacht dat ooit Christen zouden worden, o. a. een zekere Rakadoeri. Die naam was onderstreept; nu, ik begreep waarom, want wie men sprak, Christen of Heiden, ieder was 't daarin eens, dat RAKADOERI een „snoen barbor” een „slecht man” was. Men vreesde hem, maar algemeen was hij veracht. En die man leert nu voor belijdenis, wel een *wonder*, een

van Mansinam gingen er op ons verzoek heen en brachten ze; tegen hoogen losprijs (later door 't Gouvernement vol-
daan) werden zij vrijgekocht. En *nu* zulk een heerlijke
verandering! Dat ook vroeger uitgestrooid zaad ontkiemt,
lees ik in een kort verslag van zijn reis naar de landstreek
Amberbaken. „Bij hem (er is melding van een hoofd,
titel *Singadje*, die zelf catechisant is en reeds meermalen
om een goeroe verzocht) sluit zich aan de majoor van
Kabawi, die een *oud leerling is van wve school te Mansinam*,
maar na zijn huwelijk omstreeks 20 jaren geleden op
Amberbaken woont. Nu hij hoort, dat er een goeroe te
Warpaperi komt, breekt hij op van zijn woonplaats en
vestigt zich ook te Warpaperi.”

En hierbij eindig ik, in de stille hoop, dat ook dit
schrijven de belangstelling in en de liefde voor onze zen-
ding op Papoea bij de lezers moge wekken of versterken.
Wie den toestand gekend heeft zoo als wij en nu ziet
wat daar gebeurt, zegt dankend en loovend: „Wij zien
het, maar doorgronden 't niet”.

